

consequentem, et aliquo modo a nostra potestate dependentem, cum agat contra Stoicos, qui, ut libertatem humanam fuerent, omnem indiscriminatam necessitatem ab ea removebant, et hinc in Deo negabant præscientiam, eo quod inde sequatur necessitas ut illa futura prævisa eveniant.

127. *Observa.* Libertas, Potestas, Voluntas apud S. Aug. denotant in homine lapso immunitatem ab omni tum violenta coactione, tum irresistibili necessitate agendi; hinc L. 2. de *Nupt. et Concup.* c. 3. JULIANO, dum ait: *Si quis liberum esse in hominibus arbitrium dixerit, Cælestianus et Pelagianus vocatur: respondet S. Aug. Non negamus liberum hominis arbitrium... non itaque, sicut te atque alios fallens loqueris, si quis liberum esse in hominibus arbitrium dixerit, Cælestianus et Pelagianus vocatur... liberum itaque in homine arbitrium utriusque dicimus... quid obtendis, ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen?* Admisit ergo cum Pelagianis AUGUSTINUS hominis lapsi libertatem immunem non solum a coactione, sed etiam ab omni invincibili determinatione, quam significat per τὸ liberum arbitrium: nam Tr. 8. in *Joan. in fin.*, Tr. 37. *ibid. in fin.* ad demonstrandam CHRISTI libertatem, utitur vocibus, *potestas, voluntas*, et utramque opponit vocabulo, *necessitas*; proin eodem sensu voces illas adhibet, ubi de homine lapso fit sermo, v. g. L. de *ver. Relig.* c. 14. etc. Demum eandem immunitatem arguunt juxta S. AUG. L. de *fid. cont. Manich.* c. 10., L. 3. de *lib. arbitr.* c. 1. etc. *præceptum, laus, reprehensio et vituperatio etc.*

ARTICULUS V.

QUID SENSERIT D. THOMAS DE LIBERTATE ARBITRII.

§ 1.

Præcognita de Prædeterminatione.

128. *Nota.* Inter *Impedimenta libertatis* merito recensentur *Fatum*, Fatalis astrorum influxus, *Duplex anima MANICHÆORUM*, Gratia invincibilis JUVENIANI, aut in sensu ADRUMETINORUM, aut in sensu JANSENI et QUESNELLI: de singulis constat ex dictis: nimirum ubi est necessitas ad unum, quæ nec impediri, nec excludi, nec abjici potest, non manet libertas indifferentiæ, id quod ex quarta JANSENI damnata: *Semi-Pelagiani advertebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam esse talem, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare; et ex 10°. QUESNELLI: Gratia est operatio manus omnipotentis DEI, quam nihil impedire potest aut retardare; satis patet. Præscientia DEI libertati non officit, utpote secundum rationem nostram posteriori actu. Neque obest gratia efficax, cujus infallibilitas habetur a Scientia media, cum necessitas ex gratia profluens non antecedit, sed supponat liberum arbitrium, ex quo sequitur. An Prædeterminatio physica stet cum libertate arbitrii, questio est, de qua METAPHYSICUS sat multis disputat: THEO-*

LOGUS id potissimum disquirat, an cum iis, qui se THOMISTAS dicunt, sentiat D. THOMAS, quod homo physice prædeterminetur ad actus liberos, sive hi spectentur, prout sunt præcise actio aut omissio, sive ut sunt actio et omissio salutaris. Prævis autem notanda sunt sequentia:

129. I. S. THOMAS *Prædeterminationis* nomen nullibi usurpavit pro illa motione, quæ est juxta THOMISTAS *physica et realis motio a solo Deo procedens, causæ creatæ transeunter impressa, et prioritare naturæ precedens ipsius operationem; per quam causa creatæ efficaciter excitatur et applicatur ad operationem conformiter suæ naturæ eliciendam*, prout P. SCHMIE in *Theologia* an. 1737. edita eandem definit, definitione inter Salisburgenses communi; sed pro *Prædefinitione* ac *Prædestinatione*, eaque in rebus a libero arbitrio non dependentibus, vel pro *impositione necessitatis*, quæ iterum respectu voluntatis liberæ haberi non potest.

1um Habetur, 2. 2. q. 174. a. 1. *Alio modo præcognoscit Deus aliqua in seipsis, vel ut fienda ab ipso, et horum est prophetia prædestinationis, quia secundum DAMASCENUM, Deus prædestinat ea, quæ non sunt in nobis; vel ut fienda per liberum arbitrium hominis, et sic est prophetia præscientiæ, quæ potest esse bonorum et malorum.*

2um Habetur p. 1. q. 23. a. 1. ad 1. *Dicendum, quod DAMASCENUS nominat Prædeterminationem, impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus, quæ sunt prædeterminatæ ad unum; quod patet ex eo quod subdit: non enim vult malitiam, neque compellit ad virtutem.* Similia habentur *Quodl.* 12. a. 3. etc.

130. II. Dum S. THOMAS pluribus in locis dicit causam secundam moveri a prima, agi, applicari, et hujus virtutem agere, THOMISTÆ ipsi inter se discrepant, an per hæc verba intelligatur *prædeterminatio*, an vero tantum *cooperatio*. ANTIQUIORES, CAJETAN. 1. 2. q. 109. a. 1., CONRAD. 1. 2. q. 79. a. 1. dicunt causam primam prius agere, quatenus ea intimius ac independentius effectum attingit, quamvis re ipsa tantum cooperetur. CAPREOLUS in 2. dist. 28. q. 1. a. 3. præviam motionem DEI sic definit: *Quia actio causæ secundæ pendet ab actione causæ primæ, non autem e contra; ibid. ad 22um dicit, DEUM ad bonum velle juvare partialiter efficiendo, et hunc esse modum communem, quo concurrat ad cujuslibet agentis creati effectum.* RECENTIORES volunt, per hæc indicari auxilium quoddam transiens, prius natura vel tempore præcedens, et causæ secundæ impressum.

Quamvis autem quoad præmotionem ejusmodi consentiamus Recentioribus, necdum inde sequitur, admissam fuisse a D. THOMA *Prædeterminationem physicam*, sive talem præmotionem, quæ ex natura sua determinet voluntatem ad unum ita, ut repugnet partem illam determinatam non sequi: nam potest illa præmotio, quam asserit D. THOMAS, ac debet aliter explicari.

131. III. D. THOMAS q. 3. de *Creat.* a. 7. sic docet:

Quæritur utrum Deus operetur in operatione naturæ? et videtur quod non... Tam Deus quam natura immediate operantur effectum... Eccli. 15. dicitur quod fecit Deus hominem, et reliquit eum in manu consilii sui: non autem reliquisset, si semper in voluntate operaretur... Præterea voluntas est domina sui

actus: hoc autem non esset, si agere non posset, nisi DEO in ipsa operante, cum voluntas nostra non sit domina divince operationis...

Respondeo: dicendum, quod simpliciter concedendum est DEUM operari in natura et voluntate operantibus. Sed quidam hoc non intelligunt... Non ergo sic est intelligendum, quod DEUS in omni re naturali operetur, quasi res naturalis nihil operetur, sed quia in ipsa natura vel voluntate operante DEUS operatur, quod quidem qualiter intelligi possit, ostendendum est.

Sciendum namque est, quod actionis alicujus rei, res alia potest dici causa multipliciter: uno modo, quia tribuit ei virtutem operandi... et hoc modo DEUS agit omnes actiones naturæ, quia dedit rebus naturalibus virtutes, per quas agere possunt... et alio modo, conservans virtutem dicitur facere actionem... Tertio modo dicitur una res esse causa actionis alterius, in quantum movet eam ad agendum; in quo non intelligitur collatio aut conservatio virtutis activæ, sed applicatio virtutis ad actionem: sicut homo est causa incisionis cultelli ad incidendum, movendo ipsum. Et quia natura inferior agens non agit nisi mota, sequitur de necessitate quod DEUS sit causa actionis cujuslibet rei naturalis ut movens et applicans virtutem ad agendum... Quarto modo unum est causa actionis alterius, sicut principale agens est causa actionis instrumenti, et hoc modo etiam oportet dicere, quod DEUS est causa omnis rei naturalis... Sic ergo DEUS est causa actionis cujuslibet, in quantum dat virtutem agendi, et in quantum conservat eam, et in quantum applicat actioni, et in quantum ejus virtute omnis alia virtus agit... Sequitur quod ipse in quolibet operante immediate operetur, non exclusa operatione voluntatis et naturæ.....

Ad 4um dicendum, quod tam DEUS quam natura immediate operentur, licet ordinentur secundum prius et posterius.

Ad 12um dicendum, quod DEUS non dicitur hominem reliquisse in manu consilii sui, quin in voluntate operæ. Sed quia voluntati hominis dedit dominium sui actus, ut non esset obligata ad alteram partem contradictionis. Quod quidem dominium naturæ non dedit, cum per suam formam sit determinata ad unum.

Ad 13um dicendum, quod voluntas dicitur habere dominium sui actus non per exclusionem causæ primæ, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam; et ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis et voluntatis.

132. IV. Ex his conficio sequentia:

1°. In cit. quæst. D. THOMAS aperte disserit de actione DEI in operatione creaturæ: dicendum, DEUM operari in natura et voluntate operantibus. De applicatione creaturæ ad actionem: Applicat ad agendum. De DEO ceu causa prima, et creatura ceu causa secunda: Ordinantur ut prius et posterius. De creatura necessario movenda a DEO: Non agit, nisi mota.

2°. Voluntas agit, sicut cultellus scindit: homo cultellum movens representat primum motorem, qui movet voluntatem creaturæ ad agendum: voluntas et cultellus sunt instrumenta, quæ non agunt nisi mota.

3°. D. THOMAS ponit essentielle discrimen inter actionem, qua DEUS movet voluntatem, et inter actionem, qua movet causas naturales: nam voluntas mota potest seipsam libere determinare ad hoc vel illud: voluntati hominis dedit dominium sui actus, ut non esset obligata ad alteram partem contra-

dictionis: et quidem dominium quod naturæ non dedit, cum per suam formam sit determinata ad unum; atque ut statim subdit: ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis et voluntatis.

4°. Apprime distinguit inter actionem, qua DEUS movet voluntatem, et inter determinationem hujus actionis, fere sicut distinguit PHISICUS inter motum localem et determinationem motus; quippe motor seu causa motus dicitur, quæ imprimit motum e. g. cultello ad incisionem ligni, vel globo ad rotandum supra planum: hæc autem vel illa determinatio motus non est ab eadem causa motus, sed a varia figura plani, supra quod globus volvitur, vel a structura ligni, quod scinditur. Sic DEUS ceu primus motor ponit creaturam; hujus autem determinatio motus est a creatura.

5°. DEUS sic movens ac præmovens voluntatem, quæ libera est, juxta ejus naturam movet eam: DEUS operatur in omnibus, ita tamen quod in unoquoque secundum ejus conditionem, in L. 2. Sent. dist. 25. q. un. a. 1. ad 3., ita nempe, ut cultellus vel globus ad hanc vel illam directionem determinentur ab extrinseco, voluntas seipsam determinet ad hanc vel illam partem contradictionis.

133. V. Igitur DEUS, principium omnis motus et primus Motor, agit in voluntatem per præsens objectum, quocum DEUS effecienter, sicut objectum objective, causat in voluntate perceptionem, sine qua voluntas nihil potest agere circa objectum, aut fugiendo aut prosequendo illud: en actionem DEI in voluntate operante! Voluntas sic mota seipsam determinat, vel ad amorem objecti, vel ad odium: en actionem creature liberam! Quamvis enim DEUS præmoveret, tamen voluntas hominis hanc præmotionem divinam libere determinat; de utroque ex terminis ac verbis apertissimis D. THOMÆ convincimur: atque hæc doctrina, prout nitide hic declarat P. DANIEL epist. 10. ad R. P. ALEXANDRUM, Angelico Doctore digna, quia exacte philosophica ac theologica: digna theologo, qui hac ratione verba D. THOMÆ clarissima sine offusis tenebris aut violenta detorsione exponit ad mentem illius qui scholarum ANGELUS est: ita quidem, ut DEUS sit primum movens, causa prima, principalis et universalis; voluntas autem ad neutram partem obligata, seipsam determinans, actus sui domina, vereque libera.

134. Observa. Hæc D. THOMÆ doctrina, quam est assertiva divinæ Præmotionis etiam physica in sensu hactenus explicato, tam est decisiva contra Prædeterminationem physicam THOMISTARUM, qui præter dictam Præmotionem DEO etiam attribuunt determinationem voluntatis humanæ ad hanc potius quam ad illam partem; id quod videtur aperte contradictorium menti ac doctrinæ S. THOMÆ; hinc majoris claritatis ac roboris gratia sit.

§ II.

Mens S. THOMÆ circa libertatem Arbitrii.

135. Dico. S. THOMAS nullibi docet Prædeterminationem physicam esse aut principium necessarium ad omne exercitium liberum voluntatis, aut esse gratiam efficacem ad actus supernaturales eliciendos necessariam.

Prob. Ex clarissimis et plane decisivis D. THOMÆ verbis ac propositionibus, quarum

136. I^a est: Prædeterminatio, sive præmotio ad unum non est universim necessaria ad omnem actum voluntatis: nam 1. 2. q. 9. a. 6. ad 3. ait S. D. *Dicendum, quod DEUS movet voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis, quod est bonum, et sine hac universali motione homo non potest aliquid velle; sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud, quod est vere bonum vel apparens bonum: sed tamen interdum specialiter DEUS movet aliquos ad aliquid determinate volendum, quod est bonum, sicut in his, quos movet per gratiam.*

Item 1. 2. q. 80. a. 1. ad 3. *Dicendum, quod DEUS est universale principium omnis interioris motus humani; sed quod determinetur ad malum consilium voluntas humana, hoc directe quidem est ex voluntate humana, et a diabolo per modum persuadentis, vel appetibilia proponentis; ergo ex eo, quod DEUS sit causa prima et primum movens, non sequitur, DEUM determinare aut prædeterminare; ergo cum DEUS tantum interdum quosdam moveat ad bonum determinate volendum, et non DEUS, sed voluntas et diabolus determinet hominem ad malum, ad neutrum datur physica prædeterminatio.*

137. II^a. Liberum arbitrium tollitur per qualitatem quamcumque, quæ voluntati non subjacet quoad usum: Nam p. 1. q. 62. a. 3. ad 2. *Dicendum, quod omnis forma inclinat suum subjectum secundum modum naturæ ejus: modus autem naturalis intellectualis naturæ est, ut libere feratur in ea quæ vult, et ideo inclinatio gratiæ non imponit necessitatem, sed habens gratiam potest ea non uti, et peccare. P. 1. q. 83. a. 1. ad 5. Qualitates autem supervenientes sunt sicut habitus, et passiones, secundum quas aliquis magis inclinatur ad unum quam in alterum; tamen istæ qualitates etiam subjacent iudicio rationis: et hujusmodi etiam qualitates ei subjacent, in quantum in nobis est, tales qualitates acquirere vel causaliter vel dispositive, vel a nobis excludere; et sic nihil est, quod libertati arbitrii repugnet.*

Q. 6. de Mal. a. un. *Si dispositio, per quam alicui videtur aliquid bonum, fuerit naturalis et non subjacens voluntati, ex necessitate naturali voluntas præeligit illud... si autem sit talis dispositio, quæ non sit naturalis, sed subjacens voluntati, puta, cum aliquis disponitur per habitum et passionem ad hoc, quod aliquid sibi videatur vel bonum vel malum, in hoc particulari non ex necessitate movetur voluntas, quia poterit hanc dispositionem remove, ut sibi non videatur aliquid sic; ergo e contrario, cum prædeterminatio physica non subjaceat voluntati dicto modo, necessabit voluntatem.*

138. III^a. Non manet liberum arbitrium, si voluntas ab alio determinetur ad unum: nam in 2. dist. 25. q. un. a. 1. ad 4. subjungitur: *Unde secundum hoc (secundum electionem per inquisitionem) in DEO non salvatur liberum arbitrium, sed quantum ad hoc, quod determinatio sui actus non est sibi ab alio, sed a seipso, unde ipse verissime sui operis dominus est. Q. 3. de Malo a. 3. ad 5. Dicendum, quod, cum voluntas sit ad utrumlibet, per aliquid determinatur ad unum, scilicet per consilium rationis: nec oportet hoc esse per aliquod agens extrinsecum.*

Nec dicant THOMISTÆ 1°. per hoc tantum excludi determinationem ab agente creato: nam præterquam quod non possit dari *disparitas*, hæc habentur in 4. dist. 49. q. 1. a. 3. ad 1. *Dicendum, quod potentia rationalis se habet ad opposita in his, quæ ei subsunt, et hæc sunt illa, quæ per ipsam determinantur; non autem potest in opposita illorum, quæ ei sunt ab alio determinata; et ideo voluntas non potest in oppositum ejus, ad quod ex divina impressione determinatur, scilicet in oppositum finis ultimi. Potest autem in oppositum eorum, quæ ipsa sibi determinat, sicut sunt ea, quæ ordinantur in finem ultimum, quorum electio ad ipsam pertinet.*

Nec dicant 2°. per hoc, quod voluntas moveat seipsam, non excludi, quominus etiam moveatur a DEO, ut ait D. THOM. p. 1. q. 103. a. 4. ad 3. Item q. 3. de Malo a. 2. ad 4.; ergo etiam voluntas libere potest determinare seipsam, licet determinetur a DEO. Nam quantumvis in hujus paritatis indissolubilitate triumphant PP. SCHMIEB et BABENSTUBER; tamen solida utrinque disparitas habetur tum ex dictis hactenus, tum ex dicendis, ubi D. THOMAS aperte negat, voluntatem ab alio, etiam a DEO determinari, quamvis alibi dicat, eam moveri.

139. IV^a. Ad liberum arbitrium necessaria est propria agentis liberi determinatio: nam L. 2. cont. gent. c. 47. n. 3. ait: *Forma, quæ non est ab ipso agente per formam, causat operationem, cujus agens non est dominus. Si qua vero fuerit forma, quæ sit ab eo, qui per ipsam operatur, etiam consequentis operationis dominium habebit. In 2. dist. 25. q. un. a. 1. Liberum arbitrium non invenitur in illis agentibus, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed a quibusdam aliis causis prioribus. In 2. dist. 28. q. un. a. 1. Non enim esset homo liberi arbitrii, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret, ut ex proprio iudicio eligeret hoc vel illud.*

140. V^a. Actus liber fit a voluntate seipsam determinante, non ab alio voluntatem determinante: nam in 2. dist. 39. q. 1. a. 1. *Ipsa potentia voluntatis, quantum in se est, indifferens est ad plura; sed quod determinate exeat in hunc actum vel illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate. Ibid. a. 2. Ratio culpæ in actu deformi est ex hoc, quod procedit ab eo, qui habet dominium sui actus: hoc autem est in homine secundum illam potentiam, quæ ad plura se habet, nec ad aliquid eorum determinatur, nisi ex seipsa, quod tantum voluntati convenit. Q. 22. de Verit. a. 6. ad 1. Dicendum, quod esse animæ non est determinatum a seipsa, sed ab alio; sed ipsa determinat sibi suum velle; et ideo quamvis esse sit immutabile, tamen velle est indeterminatum (scilicet ab alio) ac per hoc in diversa flexibile.*

141. VI^a. Hic actus ita fit a voluntate seipsam determinante, ut non sit a DEO determinante: nam q. 3. de potent. a. 7. ad 13. *Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causæ primæ, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam; et ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis et voluntatis. 1. 2. q. 10. a. 4. Quia voluntas est activum principium, non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic DEUS movet, ut non ex necessitate ad unum determinet, sed remaneat motus ejus contingens et non necessarius, nisi in his, ad quæ naturaliter movetur.*

Hic textus a Thomistis male sic redditur: DEUS ita movet, ut ad unum determinet, non tamen ex necessitate: tum quia extrinsecum determinans excluditur, et determinatio soli voluntati tribuitur: tum quia in 2. dist. 25. q. un. a. 1. ad 3. habetur: DEUS operatur in omnibus, ita tamen, quod in unoquoque secundum ejus conditionem: unde in rebus naturalibus operatur sicut ministrans virtutem agendi, et sicut determinans naturam ad talem actionem; in libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, et ipso operante liberum arbitrium agat; sed tamen determinatio actionis et finis in potestate liberi arbitrii constituitur; unde remanet sibi dominium sui actus, licet non ita, sicut primo agenti.

142. VII. Influxus causæ primæ in effectus sive actum determinatur a causâ secunda: nam q. 1. de Potent. a. 4. ad 3. Dicendum, quod, licet causâ primâ maxime insuat in effectum, tamen ejus influentia per causam proximam determinatur et specificatur. Q. 5. de verit. a. 9. ad 10. Dicendum, quod causâ primâ plus dicitur influere, quam secunda, in quantum ejus effectus est intimior et permanentior in causato, quam effectus causæ secundæ; tamen magis similatur causæ secundæ, quia per eam determinatur quodammodo actus causæ primæ ad hunc effectum.

143. Observa. Asserit quidem P. SCHMIEB ex GONET et BABENSTUBER, viros e Societate nostra præclaros ultro fuisse passos, D. THOMAM Prædeterminationem physicam docuisse; sed in hoc vel ab illis, vel cum illis insigniter deceptus est, nam quos ille citat, BELLARMINUS et PALLAVICINUS, quos etiam AUG. LE BLANC nominat, SUAREZ et CONIMBRICENSIS non illam, de qua est quæstio, Præmotionem physicam determinantem, necessario cum effectu conjunctam, et impedibilem agnoscunt, sed superius explicatam, ut ex eorum verbis constat: BELLARMINUS enim L. 4. de grat. et lib. arbitr. c. 16. ait: *Hinc fit, ut voluntas sit vere libera, et seipsa determinet, tametsi DEUS illam moveat et applicet ad opus: quoniam ipsa DEI motio in ejus potestate est, sive (ut loquitur CAJETANUS in 1. q. 49. a. 8.) DEI motione voluntas nostra libere utitur.*

SUAREZIUS sic habet: *Animadverto imprimis, nunquam reperiri apud S. Thomam in cit. loc., causam primam determinare secundas ad omnes earum actiones, multoque minus reperiri apud eum mentionem physicæ prædeterminationis, præsertim respectu voluntatis liberæ.* Neque feliciter id ipsum ex libello, *Ratio atque institutio studiorum* inscripto, erucere nititur prædictus auctor.

ARTICULUS VI.

AN HOMO IN STATU NATURÆ LAPSE GAUDEAT LIBERTATE ARBITRII?

144. Nota. JANSENIUS non ita simpliciter, ut LUTHER. et CALVIN., denegat homini lapsa libertatem: sed ad hanc sufficere vult immunitatem a coactione, quam, ut ab illa brutorum spontaneitate discernatur, præcedat directio rationis, sublata vero omni indifferentia insuperabiliter determinatam ad unum. Itaque statuit duo actionum principia, unum, quo determinatur homo ad bonum, alterum, quo sollicitatur ad malum: prius dicitur

illi gratia victrix, posterius, concupiscentia prædominans: si hæc concupiscentia seu delectatio terrestris intensior ac victrix fuerit, voluntas hominis in moderno statu amat et facit malum necessario: si gratia seu delectatio cœlestis sit victrix aut relative superior, voluntas hominis necessario amat et facit bonum. Contra hanc JANSENI hæresin agendum hic explicatius, quo fiet, ut LUTHERI et CALVINI errores, a quibus illa quoad rem vix differt, validius expugnentur.

145. Dico. Homo in statu naturæ lapsæ gaudet libertate indifferentiæ ad bonum et malum.

Prob. I. ex S. Scriptura. Gen. 4. 6. etc. dixit DEUS ad CAINUM versantem in statu naturæ lapsæ: 1°. *Quare iratus es, et concidit facies tua?* 2°. *Nonne si bene egeris, recipies.* 3°. *Si autem male, statim in foribus peccatum aderit.* 4°. *Sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius:* atqui ex 1° constat, potuisse non irasci, si voluisset, quia de iis, quæ in hominis potestate non sunt, non quæritur, cur hæc faciat, v. g. cur moriatur? Ex 2° et 3° constat imprimis idem, quia non dicitur homini: si volaveris, recipies mercedem; si non, recipies pœnam: deinde constat, sermonem hic esse non tantum de rebus politicis aut indifferentibus, sed de moralibus ac pertinentibus ad salutem vel damnationem. Ex 4° liquet potestas eligendi bonum vel malum, quia dominium in peccatum, et concupiscendi cupiditates, sine ea intelligi nequit.

Ecclesi. 15. 14. etc. dicitur: DEUS ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui: *adjecit mandata et præcepta sua. Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi ignem et aquam; ad quod volueris, porrige manum tuam: ante hominem vita et mors, quod placuerit ei, dabitur illi;* in quem textum S. AUG. L. de grat. et lib. arb. c. 2. exclamat: *Ecce apertissime videmus expressum liberum voluntatis humanæ arbitrium:* atqui in hoc textu sermo est de libertate hominis in statu naturæ lapsæ, quia 1°. eadem fere verba dicuntur ad populum Hebræum toties jam rebellem, Deut. 30. 19. et Jos. 24. 15. 2°. Ecclesiasticus agit hic contra peccatores, qui sua peccata in DEUM referre volebant, quos ita reprehendit v. 12. *Non dicas, ille me implantavit,* ac pro ratione affert textum cit. 3°. Idem 31. 10. et 11. laudat justum: *Qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino;* ergo sicut hic, ita etiam ibi de statu naturæ lapsæ loquitur. Huc quoque faciunt, 1ª. Cor. 7. 37., 2ª. Cor. 9. 7. ad Philem. v. 14.

H. Ex Conc. inter quæ BRACCAR. I. damnavit STOICOS, PRISCILLIANISTAS, GENETLIACOS et MANICHEOS: CONSTANT. Sess. 8. WICKLEFFUM: SENONENSE in Præfat: COLONIENSE in Enchir.: LATERAN. sub LEON. X.: denique TRIDENTINUM LUTH. et CALV., quod Sess. 6. c. 1. can. 5. sic ait: *Si quis liberum hominis arbitrium post ADÆ peccatum amissum et extinctum dixerit... anathema sit;* can. 4. eodem feriuntur, qui dixerint, liberum arbitrium non posse gratiæ dissentire, si velit.

III. Ex SS. PP. Quorum 25. ex GRÆCIS, totidem ex LATINIS BELLARM. L. 5. de grat. et lib. arbitr. c. 25. et 26. affert; at non est necesse, hic referre singulos, tum quod contra Novatores unus sufficiat AUGUSTINUS supra relatus, tum quod hæretici hanc esse universalem traditionem SS. PATRUM fateantur ipsi: nam Cenfuriatores Centur. 20. c. 4. col. 59. postquam JUSTINI, IRENEI et